

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ШПАТАКОВА ОКСАНА ЛЕОНІДІВНА

УДК 338.24:69-043.86(043.5)

**ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ
БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Запоріжжя – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» Міністерства освіти і науки України, м. Дніпро.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
КОНОНОВА Олександра Євгеніївна,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»,
доцент кафедри фінансів, обліку та маркетингу.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ЛШИЧ Любов Григорівна,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк,
професор кафедри підприємництва, торгівлі
та логістики;

доктор економічних наук, професор
ТКАЧЕНКО Алла Михайлівна,
Національний університет
«Запорізька політехніка», м. Запоріжжя,
завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності.

Захист відбудеться «24» грудня 2021 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.01 при Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «22» листопада 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. І. Трохимець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Мінливість зовнішнього середовища, формування нової економіки під час COVID-19, кризовий стан будівельних підприємств та зростання вимог сталого розвитку зумовлюють потребу розробки ефективних стратегічних заходів, пов'язаних не лише з пасивною протидією підприємств тим або іншим викликам, а й з розвитком на випередження. Значних трансформацій зазнала стратегічна орієнтація України за вимогами концепції сталого розвитку. Саме на екологічне спрямування стратегічного розвитку підприємств за видами економічної діяльності націлені всі зусилля як держави, так і суб'єктів у довгостроковій перспективі. Будь-який напрям діяльності пояснюється та оцінюється за ключовими показниками, склад яких характеризує вплив на довкілля. Тим самим, формується уявлення про ступінь досягнення екологічної нейтральності діяльності підприємств. Будівництво є тим видом унікальної економічної діяльності, який дійсно має потенціал досягнення високого рівня екологічної нейтральності завдяки раціональному поводженню з відходами, зменшенню викидів, зниженню акустичного навантаження, розбудові екооб'єктів та продукції. Втім, зважаючи на різні можливості будівельних підприємств та обмеження в доступності ресурсів, новітніх інструментів управління тощо, потенціал екологізації їх діяльності використовують частково. Наразі екологізація виробництва для окремих підприємств будівництва стає одним з тих завдань, виконання якого загрожує припиненням діяльності, банкрутством через витрати та штрафи за негативний вплив на довкілля, а для інших виступає як ключова ринкова перевага, за якою споживачі виділяють їх серед конкурентів. Відповідно, стратегічне управління функціонуванням будівельних підприємств повинно враховувати як загальні цільові аспекти й завдання щодо досягнення певних результатів та переваг ринкового, економічного, технічного характеру, так і необхідний орієнтир на екологічні параметри будівельної діяльності. Різноманіття екологічних стратегій ускладнює прийняття управлінських рішень будівельного підприємства щодо вибору ефективної та максимально відповідної їх специфіки діяльності стратегії. Крім того, потребують спрощення критерії вибору інструментарію екологізації стратегічної діяльності та оцінювання впливу на довкілля. Стратегічна діяльність підприємства в контексті зниження навантаження на довкілля повинна бути максимально прозорою, зрозумілою й усвідомленою всіма учасниками, відповідати вимогам методології стратегічного управління та розвитку, формувати концептуальне бачення екологічних цілей діяльності за критеріями ефективності й еконейтральності результатів.

Питання формування, удосконалення стратегій будівельних підприємств розглядали Н. Аванесова, В. Божанова, В. Бредіхін, Т. Бутова, Н. Верхоглядова, Ю. Галинська, О. Гальцова, С. Гасанов, К. Дем'яненко, В. Жихарева, К. Зубко, Б. Качмарек, В. Коваль, П. Коренюк, Л. Ліпич, С. Лутковська, О. Прокопенко, З. Смутчак, О. Сохацька, О. Сумець, А. Ткаченко, Г. Шпакова, В. Хобта, М. Яструбський та ін.

У наукових працях подано різноманітні трактування видів екологічних стратегій за певними сутнісними ознаками. Теорія та практика господарювання пропонує широкий спектр методик формування стратегій. Також існують підходи до визначення екологічної стратегії підприємств, урахування екологічних параметрів у рамках

загальної стратегії функціонування. При цьому в наукових публікаціях та практичному досвіді не обґрунтовано питання уніфікації методичного арсеналу оцінювання, аналізу, прогнозування економічних та екологічних явищ, їх взаємовпливу в процесі будівництва. Таким чином, актуальність теми дослідження підтверджується науковою та практичною потребою вдосконалення теоретико-методичної бази формування екологічних стратегій будівельних підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідних робіт Придніпровської державної академії будівництва та архітектури за темою «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком соціально-економічної системи» (№ держреєстрації 0116U000778, 2015–2020 рр.) і Громадської наукової організації «Фінансово-економічна наукова рада» за темою «Управління економічною ефективністю діяльності підприємств» (№ держреєстрації 0118U000786, 2020 р.), де здобувачкою розкрито формування екологічних стратегій будівельних підприємств, оцінювання та прогнозування їх ефективності.

Мета і завдання дослідження. *Метою дослідження є обґрунтування й удосконалення теоретико-методичного забезпечення формування екологічних стратегій будівельних підприємств у нових умовах господарювання.*

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- дослідити сутнісні та класифікаційні засади теоретичних положень формування екологічних стратегій будівельних підприємств;
- проаналізувати методичні засади формування екологічної стратегії будівельного підприємства;
- обґрунтувати сукупність показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства;
- проаналізувати вплив діяльності будівельного підприємства на довкілля;
- охарактеризувати екологічні стратегії будівельного підприємства;
- оцінити вплив факторів на результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства;
- дослідити зарубіжний досвід стратегічного управління екологізацією в будівельній галузі;
- удосконалити напрями формування екологічних стратегій будівельного підприємства.

Об'єкт дослідження – процес формування екологічної стратегії будівельного підприємства в нових умовах господарювання.

Предмет дослідження – положення та теоретико-методичні засади формування екологічної стратегії будівельного підприємства в нових умовах господарювання.

Методи дослідження. У дисертації використано такі методи: *порівняльного аналізу, нормативний* – для обґрунтування науково-методичного підходу до оцінювання впливу результатів діяльності будівельних підприємств на довкілля (підрозділи 2.1, 2.2); *кількісного аналізу, лінійний, порівняльний* – для обґрунтування науково-методичного підходу до оцінювання факторного впливу на результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства (підрозділ 2.3); *узагальнення, критичного та стратегічного аналізу, теоретико-експериментальний* – для обґрунтування напрямів удосконалення екологічної стратегії будівельних

підприємств (підрозділи 3.2, 3.3); *гіпотетичності, наукового пізнання, аналізу, монографічний* – для обґрунтування понятійно-категоріального апарату в частині трактування суті категорії «екологічна стратегія підприємства» (підрозділ 1.1); *критичного аналізу, класифікації, групування, систематизації, узагальнення, вимірювання* – для обґрунтування класифікації екологічних стратегій підприємств будівельної галузі та систематизації показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства (підрозділи 1.2, 1.3).

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі акти та нормативи в екологічній і будівельній сферах, результати експертних досліджень, матеріали власних досліджень авторки, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, дані онлайн-сервісів та аналітичної системи для комплаєнса, аналізу ринків, ділової розвідки You Control.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

удосконалено:

– науково-методичний підхід до оцінювання впливу результатів діяльності будівельних підприємств на довкілля й обґрунтовано методичне забезпечення для підприємств будівельної галузі на основі застосування нормативного та порівняльного методів. На відміну від існуючих, практичне застосування запропонованого підходу на підприємствах будівельної галузі забезпечує визначення рівня впливу діяльності будівельних підприємств на довкілля та встановлення ступеня впровадження інноваційних аспектів управління екологізацією за напрямками техногенного впливу. Розроблене методичне забезпечення адаптоване до використання з метою розвитку методичної бази аналізу та досягнення практичних цілей дослідження;

– науково-методичний підхід до оцінювання факторного впливу на результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на ідентифікації сукупності істотних факторів впливу та оцінюванні характеристик нетиповості змін їх кількісного значення в умовах типового розвитку підприємств галузі. Апробація запропонованого підходу довела, що його реалізація забезпечує достовірність результатів оцінювання рівня залежності між нетиповою дією встановлених факторів, погіршенням економічної ефективності діяльності та екологічними характеристиками діяльності будівельного підприємства, що в підсумку формує підґрунтя для прийняття стратегічних рішень у сфері екологізації діяльності підприємств;

– напрями вдосконалення формування екологічної стратегії будівельних підприємств, які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на систематизації стратегічного досвіду ЄС, стану й потреб будівельних підприємств у сфері екологізації, дослідження та прогнозування факторної залежності між ефективністю будівельної діяльності й наслідками її впливу на довкілля. Стратегічні заходи спрямовані на: раціональне розширення переліку екологічних параметрів будівельної продукції (послуг); удосконалення стратегічного управління будівельними відходами в контексті екологізації виробництва; оновлення активної частини основних засобів, технологій, задіяних у процесах екологізації підприємств галузі, ефективного впровадження яких забезпечує екологічний та економічний ефект функціонування будівельних підприємств;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат у частині трактування суті категорії «екологічна стратегія підприємства», що визначається як модель стратегічного забезпечення та обґрунтування дій, процедур упровадження екологічно орієнтованого розвитку в рамках визначеного рівня, що передбачає екологізацію процесів господарювання в цілому або в рамках певних структурних, процесних напрямів, зумовлює балансування або пріоритетність інтересів в економічній та екологічній сферах, забезпечує можливість створення синергетизму за економічними, ринковими показниками, може передбачати інноваційний характер екологізації, охоплювати внутрішні та зовнішні аспекти екологічного розвитку. На відміну від існуючих трактувань, враховано систематизований перелік сутнісних ознак і варіативність типів екологічних стратегій залежно від цільових стратегічних орієнтирів діяльності;

– класифікація екологічних стратегій підприємств будівельної галузі, яка розширена класифікаційною ознакою залежності від балансування екологізації з економічними та ринковими інтересами підприємства. Доведено, що, на відміну від існуючих, за цією ознакою доцільно класифікувати такі стратегії: екологічні стратегії, що передбачають динамічні зміни досягнення цілей екологізації (окрім нормативних параметрів) залежно від неочікуваних економічних, ринкових коливань; екологічні стратегії, що не передбачають динамічних змін досягнення цілей екологізації (окрім нормативних параметрів) залежно від неочікуваних економічних, ринкових коливань. Запропонована класифікація збагачує методичний інструментарій екологізації стратегічного управління підприємствами за видами економічної діяльності;

– систематизація показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства, яка, на відміну від існуючих, включає обґрунтовану сукупність показників, що є елементами основних сфер стратегічного управління, стосуються оцінки дотримання нормативних екологічних вимог до виробництва в галузі будівництва, ефективності впровадження інноваційних заходів екологізації у сфері скорочення викидів забруднюючих речовин у природне навколишнє середовище; включення показників екологізації в більшість сфер стратегічного управління будівельним підприємством. Обґрунтована сукупність показників становить цінність для методичного забезпечення практичних цілей оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновані в дисертації науково-методичні положення щодо вдосконалення формування екологічної стратегії будівельного підприємства є універсальними й придатними для використання підприємств усіх форм власності з метою підвищення рівня ефективності стратегічних заходів екологізації діяльності. Наукові результати є цінними в практичній діяльності будівельних підприємств, виступають підґрунтям для прийняття стратегічних рішень в умовах обмеженості ресурсів та сталого розвитку; подальших наукових досліджень у сфері оптимізації екологізації суб'єктів будівельної галузі; використання в навчальній сфері.

Основні результати дослідження було впроваджено в практичну діяльність ТОВ «РЕМС» (довідка № 00-3546-14 від 20.08.2020), де визнано високу практичну цінність науково-методичного підходу до оцінювання факторного впливу на

результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства; ТОВ «Альпітек ЛТД» (довідка № 2531/85-0189 від 11.09.2020), де пройшли апробацію пропозиції щодо оцінювання та вдосконалення екологічної стратегії підприємства; у навчальний процес ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» (№ 38-0838-72 від 17.09.2020).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати дисертаційної роботи були отримані авторкою самостійно. З наукових праць у співавторстві використані лише ті матеріали, які отримані в результаті самостійних та особистих досліджень.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідалися й були схвалені на наукових і науково-практичних конференціях: «Перспективи розвитку нової економічної системи на державному та регіональному рівнях» (м. Хмельницький, 2019 р.); «Наукові теорії сьогодення та перспективи розвитку наукової думки» (м. Київ, 2019 р.); «Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (м. Миколаїв, 2019 р.); «Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» (м. Полтава, 2019 р.).

Публікації. Основний зміст і результати дисертації викладено в 19 наукових працях (з яких автору належать 6,72 д. а.), з них: 3 – розділи в колективних монографіях; 12 – статті в наукових фахових виданнях, у тому числі 1 стаття в закордонному виданні; 4 – матеріали конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних джерел до розділів і семи додатків. Загальний обсяг роботи становить 316 сторінок, з них основний текст – 213 сторінок. Робота містить 27 рисунків і 23 таблиці. Список використаних джерел включає 187 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми; визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію результатів, структуру дисертації.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методичні засади формування екологічної стратегії будівельного підприємства»* – досліджено теоретичні положення щодо формування екологічних стратегій будівельних підприємств; проаналізовано методичні засади формування екологічної стратегії будівельного підприємства; обґрунтовано сукупність показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства.

Вивчення основних положень дев'яти розглянутих наукових підходів дало змогу виокремити основні сутнісні ознаки природи категорії екологічної стратегії підприємства, зокрема такі, як: входження до складу загальної корпоративної стратегії або локальності екологічного розвитку підприємства; екологізація стратегічного управління підприємства на всіх рівнях у рамках життєвого циклу розробки, виробництва, збуту та використання продукції; адаптивність до створення синергетизму в економічній, ринковій сфері через упровадження екологічно орієнтованого розвитку; інноваційність екологічно орієнтованого розвитку, яка можлива в разі випереджального стратегічного управління екологізацією;

стратегічний орієнтир на внутрішні та зовнішні аспекти екологічного розвитку; балансування або пріоритетність екологічної й інших сфер управління суб'єкта господарювання.

Запропоновано визначати екологічну стратегію підприємства як модель стратегічного забезпечення та обґрунтування дій, процедур упровадження екологічно орієнтованого розвитку в межах визначеного рівня суб'єкта будівельної галузі (загальнокорпоративного або на локальному рівні), що передбачає екологізацію процесів господарювання в цілому або в рамках певних структурних, процесних напрямів, зумовлює балансування або пріоритетність інтересів підприємства в економічній та екологічній сферах, забезпечує можливість створення синергетизму за економічними, ринковими показниками, може передбачати інноваційний характер екологізації, охоплювати внутрішні та зовнішні аспекти екологічного розвитку. Трактуювання враховує широкий перелік сутнісних ознак, які, у свою чергу, виступають основою оціночних показників екологічної стратегії підприємницької структури, та варіативність типів екологічних стратегій залежно від цільових стратегічних орієнтирів підприємства за певними напрямками.

Вивчення основних наукових підходів до класифікації екологічних стратегій суб'єктів галузевого розвитку дало змогу встановити, що науковці визначають два напрями поділу таких стратегій в узагальненому вигляді. На підставі систематизації наукових поглядів розроблено класифікацію екологічних стратегій підприємств будівельної галузі, яка враховує основні сутнісні ознаки екологізації на сучасному етапі розвитку, передбачає орієнтир на збалансування екологічних, ринкових та економічних інтересів суб'єктів.

Проаналізовано основні наукові підходи до розробки екологічних стратегій будівельного підприємства й обґрунтовано універсальний підхід до систематизації показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства. Передбачено, що ці показники є елементами основних сфер стратегічного управління, де екологічна стратегія є складовою загальної стратегії підприємства будівельної галузі. Підхід дає змогу поєднати показники оцінювання дотримання нормативних вимог до екологічних параметрів виробництва в галузі та показники ефективності впровадження інноваційних заходів екологізації у сфері скорочення викидів забруднюючих речовин у довкілля; введення показників екологізації в більшості сфер стратегічного управління будівельним підприємством є основою методичного забезпечення вирішення завдань оцінювання. Цей перелік передбачає використання таких оціночних напрямів (блоків): локальність або інтегрованість екологічних елементів стратегічного управління; характер екологізації (нормативний, інноваційний, змішаний підходи); залежність від визначення в екологічній стратегії пріоритетності екологічних проблем, пов'язаних з виробництвом будівельної продукції, її експлуатацією; залежність від обґрунтування суміщення (інтеграції) екологічних напрямів з виробничими, організаційними, фінансово-економічними.

Обґрунтовано науково-методичний підхід, за яким проведено оцінювання негативного впливу досліджуваних будівельних підприємств на довкілля, що включає п'ять етапів аналізу за допомогою нормативного та порівняльного методів.

1-й етап
Визначення рівня гранично допустимої концентрації забруднюючих атмосферне повітря викидів від вироблення будівельної продукції
Оцінювання рівня забруднюючих атмосферне повітря викидів від вироблення будівельної продукції. Показники рівня викидів визначають, виходячи з вихідних даних звітів з оцінки впливів на довкілля. Порівняння фактичних та нормативних даних
2-й етап
Визначення гранично допустимого рівня акустичного впливу від будівельних робіт на житлових територіях. Нормований рівень звукового тиску – 55дБА (з 7-00 до 23-00)
Оцінювання рівня акустичного впливу від будівельних робіт на житлових територіях. Показники фактичного рівня акустичного впливу від будівельних робіт на житлових територіях визначають, виходячи з вихідних даних звітів з оцінки впливів на довкілля. Порівняння фактичних та нормативних даних
3-й етап
Визначення гранично допустимого забруднення водних ресурсів за відповідними забруднюючими речовинами, об'єктами не передбачено для цієї категорії підприємств. Досліджувані малі та середні підприємства будівельної галузі Дніпропетровської області в своїй виробничій діяльності не створюють рідких виробничих стоків, які можуть нести ризик водним ресурсам регіону
Висновок щодо відсутності впливу на водні ресурси або в разі існування такого впливу – визначення його характеру
4-й етап
Визначення схем управління відходами від вироблення будівельної продукції на будівельних підприємствах. Загальна оцінка впливу на навколишнє природне середовище
5-й етап
Загальний висновок щодо оцінки негативного впливу досліджуваних будівельних підприємств на навколишнє природне середовище (за всіма показниками)

Рис. 1. Науково-методичний підхід до оцінювання впливу результатів діяльності будівельних підприємств на довкілля
Джерело: пропозиції авторки

Серед досліджуваних суб'єктів будівельної галузі Дніпропетровської області обрано два середніх (ПрАТ «НВО “Созидатель”» (м. Дніпро), ПрАТ «ІНТЕРКОРН КОРН ПРОСЕССІНГ ІНДАСТРІ» (м. Дніпро)) та три малих (ПрАТ «Металургпромжитлобуд» (м. Дніпродзержинськ), ПрАТ «Гранделектро» (м. Кривий Ріг), ПрАТ «Девелоперська компанія “Пантеон”» (м. Дніпро)) підприємства регіону. Встановлено, що рівень негативного впливу досліджуваних підприємств на довкілля був нижчим за нормативне значення за основними напрямками екологізації, проте управління відходами було ефективним. Визначено, що всі досліджувані підприємства не впроваджували інноваційних аспектів управління екологізацією в рамках управління відходами будівельної діяльності. Зроблено висновок, що представлена методика дала змогу оцінити рівень негативного впливу зазначених суб'єктів будівельної галузі регіону впродовж вказаного періоду, сформувані загальну картину управління екологізацією.

Узагальнено, охарактеризовано та оцінено екологічні стратегії досліджуваних будівельних підприємств, що в результаті дало змогу встановити таке. Усі підприємства дотримуються прийнятих вимог щодо встановлених обмежень негативного впливу на довкілля, критерії екологічного управління відповідають як

плановим, так і фактичним засадам упровадження стратегії. Виявлено тенденцію, пов'язану з використанням підприємствами, що декларують та реалізують стратегію досяжності екологічної нейтральності, саме інтегрованої екологічної стратегії, в рамках якої враховують баланс економічних, ринкових та екологічних інтересів. Тільки середні будівельні підприємства регіону використовують змішаний підхід до реалізації стратегічних завдань екологізації, у рамках якого в стратегічній програмі обґрунтовують на рівні напрямів і прогностичних показників механізм реалізації використання обов'язкових нормативних вимог та норм, інноваційних екологічних рішень за певними сферами управління, у тому числі за певними напрямками виробництва будівельної продукції. Це пов'язано з тим, що підприємства мають вищий потенціал, виробничі потужності. Проте недостатньо уваги приділяють оновленню основних засобів та нематеріальних активів, що зумовлює зростання обсягу негативного впливу на довкілля.

Проаналізовано та оцінено фінансово-економічну спроможність досліджуваних підприємств як фактора наявності фінансових ресурсів для потенційної реалізації заходів з екологізації діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансово-економічна спроможність досліджуваних підприємств як фактора наявності фінансових ресурсів для реалізації заходів з екологізації діяльності

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
ПрАТ «НВО “Созидатель”»					
Індекс FinScore	C/2,2	C/2,3	B/2,5	A/3,9	C/2,3
Індекс MarketScore	A/3.8	A/3.8	A/3.8	A/3.3	B/3
ПрАТ «ІНТЕРКОРН КОРН ПРОСЕССІНГ ІНДАСТРІ»					
Індекс FinScore	B/2,9	B/2,8	A/3,1	B/2,5	D/1,7
Індекс MarketScore	A/3.6	A/3.6	A/3.7	B/2.9	A/3.7
ПрАТ «Гранделектро»					
Індекс FinScore	C/2,0	B/2,5	B/2,6	B/2,6	B/3,0
Індекс MarketScore	B/3	B/2.4	A/3.9	A/3.4	A/4
ПрАТ «Девелоперська компанія “Пантеон”»					
Індекс FinScore	B/3,0	C/2,4	D/1,7	A/3,8	-
Індекс MarketScore	B/3,0	C/2,4	D/1,7	A/3,8	-
ПрАТ «Металургпромжитлобуд»					
Індекс FinScore	C/2,3	B/3,0	A/3,2	A/3,4	B/2,9
Індекс MarketScore	A/3.7	A/3.9	A/3.9	A/3.8	B/3.1

Джерело: узагальнено авторкою.

За результатами дослідження встановлено мінливість фінансового стану (від 1 (мінімальна фінансова стійкість) до 4 (максимальна фінансова стійкість)) і ринкових позицій (від 1 (мінімальна ринкова потужність) до 4 (максимальна ринкова потужність)) будівельних підприємств при наявному потенціалі для фінансування заходів екологізації за умов дотримання та встановлення відповідних стратегічних цілей. Обґрунтовано теоретико-методичний підхід до оцінювання рівня дії факторів впливу на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства (рис. 2).

1-й етап
Визначення складу та кількісних характеристик факторів (проблем) впливу, які є нетиповими (такими, що гальмують покращення або погіршують економічну ефективність діяльності та екологічні характеристики) для сталого розвитку екологізації (та/або впровадження інтегрованої екологічної стратегії) досліджуваного суб'єкта будівельної галузі території. У формулі (1) подано порядок визначення достовірності вибору таких факторів ($f_1, f_2, f_3, f_4...f_i$)
2-й етап
Встановлення рівня залежності між нетиповою дією встановлених факторів (проблем) і погіршенням економічної ефективності діяльності та екологічними характеристиками діяльності будівельного підприємства
3-й етап
Аналіз стану та динаміки змін за досліджуваний період
4-й етап
Висновок щодо причин дії встановлених факторів (проблем) впливу, які є нетиповими (такими, що гальмують покращення або погіршують економічну ефективність діяльності та екологічні характеристики) для сталого розвитку екологізації (та/або впровадження інтегрованої екологічної стратегії) досліджуваного суб'єкта будівельної галузі території

Рис. 2. Теоретико-методичний підхід до оцінювання впливу дії факторів на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства
Джерело: пропозиції авторки

$$f_i \sim f_{id} \rightarrow (\Delta_{val}f_i \sim \Delta_{atyp})t_i, (\Delta_{val}f_i \sim \Delta_{atyp})t_{i+1}, (\Delta_{val}f_i \sim \Delta_{atyp})t_{i+2}, \dots \quad (1)$$

де f_i – можливий фактор (проблема) впливу на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства; f_{id} – дійсний фактор (проблема) впливу на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства; $\Delta_{val}f_i$ – рівень зміни кількісного значення обраного фактора впливу; Δ_{atyp} – нетиповий рівень зміни кількісного значення обраного фактора впливу в умовах типового розвитку суб'єктів галузі; t_i – період дослідження (рік).

Із застосуванням зазначеного методичного забезпечення проведено оцінювання рівня дії факторів впливу на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії досліджуваних будівельних підприємств Дніпропетровської області за показниками: коефіцієнт зносу основних засобів, задіяних в екологізації (в десятк. один.); коефіцієнт зносу нематеріальних активів, задіяних в екологізації (в десятк. один.); рівень витрат на екологізацію в рамках нормативних вимог (в десятк. один.); рівень витрат на екологізацію (в десятк. один.); обсяг чистого доходу від реалізації будівельної продукції (послуг), тис. грн, зокрема, що мають інноваційно-екологічні характеристики, тис. грн; обсяг виробництва будівельної продукції, тис. грн, зокрема такої, що має інноваційно-екологічні характеристики, тис. грн; рівень впливу забруднюючих атмосферне повітря викидів від вироблення будівельної продукції, % до граничного нормативу; рівень акустичного впливу від будівельних робіт на житлових територіях, % до граничного нормативу; рівень забруднення водних ресурсів, % до граничного нормативу; обсяги відходів від виробництва будівельної продукції, т; рівень повторного використання або

переробки відходів від виробництва будівельної продукції, %. За результатами аналізу встановлено, що до основних проблем стратегічного управління екологізацією вказаних будівельних підприємств (два середніх та три малих) регіону належать переважно: нетиповий рівень коефіцієнта зносу основних засобів, задіяних в екологізації; нетиповий рівень коефіцієнта зносу нематеріальних активів, задіяних в екологізації; нетиповий рівень витрат на екологізацію в рамках нормативних вимог; нетиповий рівень витрат на екологізацію в рамках упровадження інноваційних екологічних заходів. Причини впливу зазначених факторів пов'язані з тим, що на плановому рівні та рівні реалізації екологічної стратегії не передбачено оновлення технологій, основних засобів, не здійснюється фінансування витрат на екологічні заходи як у межах нормативного, так і інноваційного підходів. Визначено, що відсутність таких ефективних засад екологізації більшою мірою можна пов'язати з економією витрат на зазначені заходи, недостатнім урахуванням можливих негативних економічних та екологічних наслідків такої економії тощо.

У **третьому розділі** – *«Удосконалення формування екологічної стратегії будівельного підприємства»* – досліджено зарубіжний досвід стратегічного управління екологізацією в будівельній галузі; удосконалено напрями формування екологічних стратегій будівельного підприємства.

Досліджено основні напрями, характеристики та ознаки стратегічного управління екологізацією в будівельній галузі на прикладі провідного досвіду країн ЄС. Визначено, що серед ефективних основних напрямів екологізації в будівельній галузі зарубіжних країн найбільшого поширення набули екологічно орієнтоване управління відходами й будівництво екологічно ефективних об'єктів. Встановлено, що вказані напрями успішно реалізуються й демонструють ефективність екологічного та економічного характеру. Процес екологізації в країнах ЄС реалізується переважно в рамках державно-приватного партнерства. Доведено, що інноваційні методи та заходи, визначені в положеннях практики зарубіжного досвіду, можуть бути адаптовані в умовах функціонування будівельної галузі України.

Розроблено комплекс основних напрямів покращення стратегічного управління екологізацією досліджуваних будівельних підприємств. Серед вказаних напрямів виокремлено такі: підвищення ефективності стратегічного управління екологічними параметрами будівельної продукції (послуг) (для тих суб'єктів господарювання, які займаються виробництвом будівельної продукції (послуг), що має інноваційно-екологічні характеристики); удосконалення стратегічного управління будівельними відходами для досліджуваних підприємств галузі; оновлення основних засобів, технологій, задіяних у процесах екологізації підприємств галузі. Доведено, що перший напрям удосконалення пов'язаний із виникненням додаткових екологічно-економічних переваг для різних суб'єктів економічної системи та галузевого розвитку. Він адаптований з досвіду створення моделі екологічно ефективного управління відходами, енергозбереженням і ресурсозбереженням на прикладі оновленого житлового району м. Стокгольму Хаммарбю Шестада. Визначено, що оновлення основних засобів та технологій забезпечить скорочення рівня браку ресурсів, які належать до категорії будівельних відходів, і це вплине на скорочення економічних витрат, покращить стан екологізації. Систематизовано додаткові

екологічно-економічні переваги для різних рівнів суб'єктів економічної системи та галузевого розвитку від упровадження моделі екологічно ефективного управління відходами, енергозбереженням та ресурсозбереженням на рівні власної будівельної продукції. Цінність цієї систематизації додаткових екологічно-економічних переваг у розрізі оптимізації екологізації будівельної продукції полягає в тому, що із застосуванням системного підходу запропоновано комплекс таких ефектів екологічного та економічного характеру від упровадження оптимізаційної моделі, які можуть забезпечити позитивні й перспективні умови розвитку для всіх учасників такого проєкту (прямих та опосередкованих). Розроблено напрями підвищення ефективності у сфері екологізації управління будівельними відходами, які розраховані на всі категорії будівельних відходів, які були в досліджуваних підприємств. Доведено, що за умов ефективного впровадження зазначених напрямів аналізовані будівельні підприємства зможуть забезпечити екологічний та економічний ефект функціонування, що дасть змогу підвищити рівень екологізації у сфері управління відходами.

Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності формування екологічної стратегії підприємств будівельної галузі України. Для прогнозування оцінки підвищення ефективності запропоновано використання теоретико-методичного підходу до оцінювання рівня дії факторів впливу на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства (рис. 3).

1-й етап
Визначення та прогнозування основних змін еколого-економічних показників, які заплановано в рамках екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії на плановий період (рік)
2-й етап
Визначення складу та кількісних характеристик прогнозного впливу факторів (проблем), які є нетиповими (такими, що будуть гальмувати покращення або погіршувати економічну ефективність діяльності та екологічні характеристики) для сталого розвитку екологізації (та/або впровадження інтегрованої екологічної стратегії) досліджуваного суб'єкта будівельної галузі території. Виділяється значення вказаних факторів з огляду на розраховані зміни. У формулі (2) подано порядок визначення достовірності вибору таких факторів ($f_1, f_2, f_3, f_4...f_i$)
3-й етап
Встановлення рівня залежності між нетиповою дією прогнозного впливу встановлених факторів (проблем) і прогнозним погіршенням економічної ефективності діяльності та екологічними характеристиками діяльності будівельного підприємства
4-й етап
Аналіз прогнозного стану та динаміки змін за плановий період
5-й етап
Висновок щодо причин прогнозованої дії встановлених факторів (проблем) впливу, які є нетиповими (такими, що будуть гальмувати покращення або погіршувати економічну ефективність діяльності та екологічні характеристики) для сталого розвитку екологізації (та/або впровадження інтегрованої екологічної стратегії) досліджуваного суб'єкта будівельної галузі території

Рис. 3. Теоретико-методичний підхід до прогнозування оцінювання рівня дії факторів впливу на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства

Джерело: пропозиції авторки

Встановлено, що підхід передбачає п'ять етапів і є універсальним для прогнозування оцінки рівня дії факторів впливу на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії підприємств різних галузей, які не передбачають значної негативної дії на довкілля. Обґрунтування проведено на прикладі двох середніх підприємств (ПрАТ «НВО “Созидатель”» (м. Дніпро), ПрАТ «ІНТЕРКОРН КОРН ПРОСЕССІНГ ІНДАСТРІ» (м. Дніпро)), які реалізують найбільший інноваційний екологічно орієнтований розвиток серед п'яти досліджуваних суб'єктів будівельної галузі Дніпропетровської області. Зважаючи на схожість проблем функціонування для цих підприємств, визначено та обґрунтовано низку ефективних шляхів, а саме: використання у виробництві будівельної продукції інноваційної системи утеплення труб (30% теплозбереження, матеріали (спінений полістирол замість спіненого поліетилену) не виділяють фтористого водню в процесі експлуатації труб у будівлі, є дешевшими за традиційні, що використовує підприємство, на 20%); застосування ефективного інноваційного заходу управління будівельними відходами.

$$fir \sim fid \rightarrow (\Delta valfir \sim \Delta atyp)ti, (\Delta valfir \sim \Delta atyp)ti+1, (\Delta valfir \sim \Delta atyp)ti+2, \dots \quad (2)$$

де fir – прогнозний фактор впливу на планові результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства; fid – звітний вплив фактора на результати впровадження екологічної (або інтегрованої екологічної) стратегії будівельного підприємства; $\Delta valfir$ – прогнозний рівень зміни кількісного значення обраного фактора впливу; $\Delta atyp$ – нетиповий рівень зміни кількісного значення обраного фактора впливу в умовах типового розвитку суб'єктів галузі; ti – період дослідження (рік). За вхідними даними показників, що використовують у теоретико-методичному підході до оцінювання впливу дії факторів на результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства, прогнозну оцінку формують значення обсягів відходів від будівельної діяльності, т; рівня будівельних відходів на 1 грн виробництва будівельної продукції, кг/грн; обсягів витрат на послуги аутсорсингу щодо вивезення будівельних відходів, тис. грн; обсягів доходів (прибутку) від управління будівельними відходами, тис. грн, зокрема від управління відходами металевого лому від монтажів конструкцій (відходи IV класу небезпеки), тис. грн, від управління відходами паливно-мастильних матеріалів (відходи IV класу небезпеки), тис. грн, від управління відходами будівельних матеріалів (відходи IV класу небезпеки), тис. грн, від управління відходами лісоматеріалів (відходи IV класу небезпеки), тис. грн.

Доведено, що обґрунтовані шляхи енергоефективності та управління відходами при реалізації дадуть змогу підприємствам будівельної галузі: зменшити негативний екологічний вплив від використання інноваційних матеріалів для утеплення труб; скоротити витрати на придбання матеріалів (матеріали утеплення труб); підвищити рівень теплоефективності (завдяки інноваційним матеріалам); збільшити ринкову привабливість будівельної продукції через її екологічні й енергоефективні характеристики, яка вплине на зростання обсягів виробництва та збуту; підвищити позитивний вплив на зростання економічних показників; усунути витрати на управління відходами; забезпечити екологічну переробку відходів і усунути негативний вплив від цього процесу на довкілля.

ВИСНОВКИ

Дослідження формування екологічної стратегії будівельного підприємства дало змогу дійти таких висновків:

1. Проведено дослідження наукових підходів до визначення сутності категорії екологічної стратегії підприємства, оцінено їх об'єктивність, відповідність умовам та характеру екологічно орієнтованого розвитку будівельних підприємств на сучасному етапі формування нових умов господарювання. Відповідно до положень розглянутих наукових підходів виділено основні сутнісні ознаки, які характеризують досліджувану категорію. За даними систематизації та характеристики вказаних ознак, критичного аналізу наукових поглядів сформульовано авторський підхід, орієнтований на універсалізацію розуміння сутності категорії. Узагальнено та проведено критичний аналіз підходів до класифікації екологічних стратегій будівельного підприємства. На підставі систематизації наукових поглядів розроблено класифікацію екологічних стратегій підприємств будівельної галузі, яка враховує основні сутнісні ознаки екологізації на сучасному етапі розвитку, передбачає орієнтир на збалансування екологічних, ринкових та економічних інтересів суб'єктів. Склад представлених сутнісних ознак запропоновано розширити ознакою залежності від балансування екологізації з економічними, ринковими інтересами підприємства.

2. Узагальнено та досліджено методичні засади розробки екологічних стратегій будівельного підприємства. Встановлено, що в складі таких підходів на сучасному етапі можна виокремити такі: інтегрований нормативний підхід (екологічна стратегія є елементом загальної корпоративної стратегії) з пріоритетним орієнтиром на забезпечення економічних інтересів з урахуванням дотримання законодавчих екологічних вимог до промислового виробництва; підхід, пов'язаний з інтегрованим комплексним стратегічним управлінням екологізацією, орієнтованим на балансування економічних та екологічних інтересів суб'єкта господарської діяльності (промислового підприємства), інноваційні рішення у сфері управління екологічними параметрами; інтегрований комплексний підхід до стратегічного управління екологізацією; локальний підхід, націлений на вирішення пріоритетних природоохоронних завдань управління підприємством; локальний підхід, націлений на застосування нормативних підходів та часткове застосування інноваційних підходів у сфері екологізації. На підставі вивчення цих наукових підходів розроблено перелік оціночних характеристик, які дають можливість ідентифікувати рівень розробки екологічних стратегій будівельних підприємств. Вказаний перелік розширює теоретичне та методичне забезпечення за цим напрямом, дає змогу оцінити широкий спектр характеристик екологічної стратегії будівельного підприємства.

3. Обґрунтовано сукупність показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства на основі уніфікації сучасних наукових підходів. Передбачено, що ці показники є елементами основних сфер стратегічного управління, де екологічна стратегія виступає як складова загальної стратегії підприємства будівельної галузі. До сукупності показників віднесено: загальні економічні показники, у складі яких враховано екологічні параметри економічного розвитку; показники ефективності використання основних засобів з відповідним виділенням екологічних параметрів; показники виробництва будівельної продукції з відповідним виділенням показників виробництва будівельної продукції (послуг), що

має інноваційно-екологічні характеристики; показники інноваційного розвитку з виділенням обсягів витрат на інновації у сфері екологізації виробництва; екологічні параметри виробництва будівельної продукції (послуг), які враховують як нормативні, так і інноваційні аспекти екологізації суб'єктів зазначеної галузі. Доведено, що ця сукупність показників може бути використана як методичне забезпечення й для практичних цілей оцінювання за вказаним напрямом.

4. Обґрунтовано теоретико-методичний підхід до оцінювання впливу будівельної діяльності на довкілля на прикладі п'яти підприємств. Встановлено, що рівень негативного впливу досліджуваних підприємств на довкілля був нижчим від нормативного за основними напрямками, а управління відходами було ефективним. Відзначено, що всі досліджувані підприємства не впроваджували інноваційних аспектів управління екологізацією в рамках управління відходами будівельної діяльності. Констатовано, що цей підхід дав змогу достовірно оцінити рівень негативного впливу зазначених підприємств протягом досліджуваного періоду, з'ясувати загальний стан управління процесами екологізації діяльності.

5. Результати аналізу стану екологізації будівельних підприємств продемонстрували, що вони дотримуються нормативних вимог щодо обмежень негативного впливу на довкілля, цей аспект екологічного управління відповідає як плановим, так і фактичним засадам упровадження стратегії. Виявлено тенденцію, пов'язану з використанням підприємствами, що декларують та реалізують екологічні аспекти функціонування, інтегрованої екологічної стратегії, у рамках якої дотримуються балансу економічних, ринкових та екологічних інтересів будівельного підприємства. Тільки середні будівельні підприємства використовують змішаний підхід до стратегічного управління екологізацією, у рамках якого в стратегічній програмі обґрунтовано на рівні напрямів та прогнозних показників механізм реалізації використання обов'язкових нормативних вимог і норм, інноваційних екологічних рішень за певними сферами управління, у тому числі за певними напрямками виробництва будівельної продукції, що пов'язано з вищим потенціалом та потужностями цих підприємств. Аналіз дав змогу встановити, що всі досліджувані підприємства регіону мало уваги приділяють оновленню основних засобів і нематеріальних активів, що стримує впровадження екологізації та зумовлює подальше зростання обсягу негативного впливу на довкілля.

6. Обґрунтовано науково-методичний підхід до оцінювання впливу факторів на результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства, що дає змогу визначити істотні фактори впливу на результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства через оцінювання характеру нетиповості змін кількісного значення обраних факторів впливу в умовах типового розвитку будівельних підприємств. Апробацію проведено на будівельних підприємствах Дніпропетровської області. За результатами дослідження встановлено, що до основних проблем стратегічного управління екологізацією вказаних будівельних підприємств регіону належать переважно: нетипові рівні коефіцієнта зносу основних засобів і коефіцієнта зносу нематеріальних активів, що задіяні в екологізації, витрат на екологізацію в рамках нормативних вимог, витрат на екологізацію в рамках упровадження інноваційних екологічних заходів. На плановому рівні та рівні реалізації екологічних стратегій підприємств не передбачено оновлення технологій, основних

засобів, фінансування витрат на екологічні заходи як у межах нормативного, так і інноваційного підходів. Відсутність таких фундаментальних аспектів упровадження екологізації діяльності більшою мірою пов'язана з економією витрат, недостатнім урахуванням можливих негативних економічних та екологічних наслідків такої економії тощо.

7. Визначено основні напрями, характеристики та ознаки стратегічного управління екологізацією в будівельній галузі на прикладі провідного досвіду країн ЄС. Серед ефективних напрямів екологізації в будівельній галузі зарубіжних країн найбільшого поширення набули екологічно орієнтоване управління відходами та будівництво екологічно нейтральних об'єктів. Встановлено, що вказані напрями успішно реалізуються й демонструють ефективність екологічного та економічного характеру. Процес екологізації в країнах ЄС реалізується переважно в межах державно-приватних партнерств. Доведено, що інноваційні методи й заходи, визначені в положеннях практики зарубіжного досвіду, можуть бути використані в практиці функціонування та розвитку будівельної галузі України.

8. Удосконалено ключові напрями підвищення ефективності формування екологічних стратегій досліджуваних будівельних підприємств. Серед вказаних напрямів виокремлено заходи стратегічного управління, націлені на: покращення стратегічного управління екологічними параметрами будівельної продукції (послуг); удосконалення стратегічного управління будівельними відходами; оновлення основних засобів, технологій, задіяних у процесах екологізації підприємств галузі. Систематизовано додаткові екологічно-економічні переваги для різних рівнів суб'єктів економічної системи та галузевого розвитку від упровадження стратегічних заходів екологізації діяльності. Обґрунтовано шляхи ефективного формування екологічної стратегії підприємств будівельної галузі України на основі результатів прогнозування рівня дії факторів впливу на результати впровадження екологічної стратегії підприємств, які не передбачають значної негативної дії на стан довкілля.

Обґрунтовані в результаті шляхи енергоефективності й управління відходами дозволять підприємствам будівельної галузі: скоротити витрати на придбання матеріалів та управління відходами; підвищити рівень теплоефективності; збільшити ринкову привабливість будівельної продукції, що вплине на зростання обсягів виробництва й збуту; підвищити вплив на зростання значень економічних показників результативності; реалізувати екологічну переробку відходів, що загалом знизить навантаження на довкілля від діяльності будівельних підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи в колективних монографіях

1. Кононова О. Є., Шпатакова О. Л. Основні проблеми стратегічного управління екологізацією в рамках функціонування будівельного підприємства. *Інституціональна трансформація розвитку економіки України*: колективна монографія / за ред. О. Л. Гальцової. Херсон; Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. С. 35–55. *Особистий внесок здобувачки: характеристика проблем стратегічного управління екологізацією, висвітлення емпіричної бази за цим напрямом. (1,25/0,82 д. а.)*

2. Bozhanova V., Kononova O., Shpatakova O. Assessment of the internal environment of the Ukrainian construction industry. *Theoretical and Methodological Approaches to the Formation of Modern System of Enterprises, Organizations and Institutions' Development*: collective scientific monograph. 1st edition. Dallas, USA: Primedia eLaunch LLC, 2019. P. 14–21. *Особистий внесок здобувачки: систематизація елементів внутрішнього середовища будівельної галузі України, оцінювання їх стану та розвитку. (0,44/0,32 д. а.)*

3. Кононова О. Є., Шпатакова О. Л. Типи стратегій, особливості їх формування та застосування в динамічному навколишньому середовищі. *International economic relations and prospects for national development: contemporary challenges and solutions*: monograph / editorial board: under the editorship of Prof. M. I. Fleychuk, Dr. U. A. Ganski, Prof. V. U. Kazlouski and others. Daugavpils: Daugava Print, 2018. P. 347–359. *Особистий внесок здобувачки: обґрунтування підходів до вибору типів стратегій з урахуванням стану та динаміки змін зовнішнього середовища. (0,75/0,45 д. а.)*

Статті в наукових фахових виданнях України та міжнародних періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз даних

4. Шпатакова О. Л. Сутність поняття екологічної стратегії будівельного підприємства. *Причорноморські економічні студії. Серія: «Економіка та підприємництво»*. 2019. № 43. С. 120–125. [*«Наукова періодика України» НБ України імені В. І. Вернадського; Index Copernicus International Journals Master List; Google Scholar*]. (0,31 д. а.)

5. Шпатакова О. Л. Класифікація екологічних стратегій будівельного підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 4 (109). С. 138–142. [*Index Copernicus International Journals; Google Scholar*]. (0,25 д. а.)

6. Кононова О. Є., Божанова В. Ю., Шпатакова О. Л. Методологія формування екологічної стратегії будівельного підприємства. *Інвестиції: практика та досвід. Серія: «Економіка та підприємництво»*. 2019. № 18. С. 14–21. *Особистий внесок здобувачки: характеристика етапів формування екологічної стратегії будівельного підприємства. [Index Copernicus; Google Scholar]. (0,44/0,32 д. а.)*

7. Кононова О. Є., Божанова В. Ю., Шпатакова О. Л. Система показників оцінки стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства. *Сталий розвиток економіки. Серія: «Економіка та підприємництво»*. 2019. № 3 (43). С. 41–51. *Особистий внесок здобувачки: визначення критеріальних значень показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства. [«Наукова періодика України» НБ України імені В. І. Вернадського; Index Copernicus Journals Master List; Google Scholar]. (0,625/0,425 д. а.)*

8. Шпатакова О. Л. Дослідження негативного впливу будівельного підприємства на навколишнє природне середовище. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 5. Ч. 2. С. 85–90. [*Index Copernicus International Journals; Google Академія; CROSSREF*]. (0,31 д. а.)

9. Шпатакова О. Л. Аналіз та характеристика екологічної стратегії будівельного підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці. Серія: «Економіка і управління підприємствами»*. 2019. Вип. 5 (73). Ч. 1. С. 156–168. [*«Наукова періодика*

України» НБ України імені В. І. Вернадського; *Index Copernicus International Journals Master List*; *Google Академія*; *CROSSREF*]. (0,75 д. а.)

10. Кононова О. Є., Шпатакова О. Л. Зарубіжний досвід стратегічного управління екологізацією в будівельній галузі. *Економічний простір*. 2019. Вип. 146. С. 93–107. *Особистий внесок здобувачки: характеристика переваг та недоліків напрямків зарубіжного досвіду екологізації в будівельній галузі*. [*Index Copernicus, Google Scholar*]. (0,88/0,65 д. а.)

11. Шпатакова О. Л. Основні напрямки покращення стратегічного управління екологізацією будівельного підприємства. *Бізнес-навігатор. Серія: Економіка та управління підприємствами*. 2019. Вип. 5-2 (54). С. 7–14. [*Index Copernicus, Google Scholar, CROSSREF*]. (0,44/0,34 д. а.)

12. Bozhanova V., Kononova O., Shpatakova O. Analysis of peculiarities development of Ukraine's construction industry in comparison with EU and CIS countries. *Technology audit and production reserves*. 2019. № 4/4 (48). P. 33–36. [*Index Copernicus Journals Master List, Ifindr, EBSCO, OpenAIRE, Scientific Periodicals of Ukraine (SPU VNLU) Producer: Vernadsky National Library of Ukraine Scientific Periodicals of Ukraine - project Vernadsky National Library of Ukraine (VNLU), Ulrich's Periodicals Directory, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), WorldCat, CrossRef та інші*]. *Особистий внесок здобувачки: визначення системи особливостей розвитку будівельної галузі України, виділення переваг та недоліків порівняно з країнами ЄС*. (0,19/0,1 д. а.)

13. Шпатакова О. Л. Обґрунтування шляхів оптимізації формування екологічної стратегії будівельного підприємства. *Вісник ОНУ. Серія «Економіка»*. 2020. Т. 25. Вип. 2 (81). URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/onu_journal_rus.pdf. [*Наукометрична база eLibrary.ru*]. (0,5 д. а.)

14. Shpatakova O. Methodological substantiation of ways to formation improve of the ecological development strategy (on the example of the construction industry). *The scientific heritage*. 2020. № 46. P. 36–39. (0,19 д. а.)

15. Шпатакова О. Л. Особенности экологической стратегии развития предприятий строительной отрасли. *Интернаука. Серія: «Экономические науки»*. 2020. № 4 (36). Т. 2. С. 78–83. [*Index Copernicus, Google Scholar*]. (0,31 д. а.)

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

16. Шпатакова О. Л. Екологічна стратегія як економічна категорія управління будівельним підприємством. *Перспективи розвитку нової економічної системи на державному та регіональному рівнях*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Хмельницький: ТНУ, 2019. № 3. С. 73–76. (0,19 д. а.)

17. Шпатакова О. Л. Систематизація показників оцінки стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства. *Наукові теорії сьогодення та перспективи розвитку наукової думки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: МЦНД, 2019. Т. 1. С. 56–58. (0,125 д. а.)

18. Шпатакова О. Л. Методика оцінки рівня дії факторів впливу на результати впровадження економічної стратегії будівельного підприємства. *Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет “Україна”», 2019. С. 83–87. (0,25 д. а.)

19. Кононова О. Є., Шпатакова О. Л. Основні характеристики та ознаки функціонування оновленого житлового району м. Стокгольму Хаммарбю Шестада за напрямками екологічно ефективного управління відходами, енергозбереженням та ресурсозбереженням. *Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Полтава: ЦФЕД, 2019. Ч. 3. С. 23–25. *Особистий внесок здобувачки: визначення основних ознак та переваг функціонування оновленого житлового району м. Стокгольму Хаммарбю Шестада за напрямками екологічно ефективного управління відходами, енергозбереженням та ресурсозбереженням. (0,125/0,11 д. а.)*

АНОТАЦІЯ

Шпатакова О. Л. Формування екологічної стратегії будівельного підприємства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2021.

Актуальність теми дисертації обґрунтована потребою розробки ефективних стратегічних заходів, пов'язаних не тільки з пасивною протидією будівельних підприємств тим або іншим викликам, а й з розвитком на випередження. Метою дослідження є обґрунтування й удосконалення теоретико-методичного забезпечення формування екологічних стратегій будівельних підприємств у нових умовах господарювання. Об'єктом дослідження виступив процес формування екологічної стратегії будівельного підприємства в нових умовах господарювання. Предмет дослідження – положення та теоретико-методичні засади формування екологічної стратегії будівельного підприємства в нових умовах господарювання. У дисертації здійснено систематизацію теоретичних, методичних та емпіричних даних, розробку ефективних шляхів формування екологічної стратегії будівельного підприємства. Обґрунтовано теоретико-методичний підхід до оцінювання впливу будівельних підприємств на довкілля. Подано теоретико-методичний підхід до оцінювання та прогнозування впливу факторів на результати впровадження екологічної стратегії будівельного підприємства. Визначено перелік оціночних характеристик, які дають можливість ідентифікувати рівень розробки екологічних стратегій будівельних підприємств. Здійснено комплексне дослідження стану, розроблено та обґрунтовано ефективні напрями формування екологічної стратегії підприємств будівельної галузі. Розвинуто понятійно-категоріальний апарат у частині трактування суті категорії «екологічна стратегія підприємства», класифікацію екологічних стратегій підприємств будівельної галузі, систематизацію показників оцінювання стратегічного управління екологічною діяльністю будівельного підприємства. Практична апробація пройдена на будівельних підприємствах, конференціях, у навчальному процесі. Доведено, що використання теоретико-методичних положень забезпечить одночасно екологічний та економічний ефекти від функціонування будівельних підприємств.

Ключові слова: екологічна стратегія, будівельне підприємство, будівельна галузь, навколишнє природне середовище, фактори, екологізація, екологічно-економічні переваги, негативний вплив.

АННОТАЦИЯ

Шпатакова О. Л. Формирование экологической стратегии развития строительного компании. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Классический приватный университет, Запорожье, 2021.

Актуальность темы исследования обоснована потребностью разработки эффективных стратегических мер, связанных не только с пассивным противодействием строительных предприятий тем или иным вызовам, но и с развитием на опережение. Цель исследования – обоснование и усовершенствование теоретико-методического обеспечения формирования экологических стратегий развития строительных предприятий в новых условиях хозяйствования. Объектом исследования выступил процесс формирования экологической стратегии развития строительного предприятия в новых условиях ведения хозяйства. Предмет исследования – положения и теоретико-методические принципы формирования экологической стратегии развития строительного предприятия в новых условиях хозяйствования. Методологической базой исследования стали сравнительный анализ, нормативный метод, метод количественного анализа, линейный, сравнительный, обобщение, критический и стратегический анализ, теоретико-экспериментальный, гипотетичность научного познания, анализ, монографический, критический анализ, классификация, группировка, систематизация, обобщение, измерение. Информационную базу исследования составляют законодательные акты и нормативы в экологической и строительной сферах, результаты экспертных исследований, материалы собственных исследований автора, научные труды отечественных и зарубежных ученых, данные онлайн-сервисов и аналитической системы для комплаенса, анализа рынков, деловой разведки You Control.

Усовершенствован научно-методический подход к оценке влияния результатов деятельности строительных предприятий на окружающую среду, что позволило определить уровень влияния деятельности строительных предприятий на окружающую среду и установить степень внедрения инновационных аспектов управления экологизацией по направлениям техногенного воздействия. Усовершенствован научно-методический подход к оценке факторного влияния на результаты внедрения экологической стратегии строительного предприятия, что формирует основу для принятия стратегических решений в сфере экологизации предприятий. Усовершенствованы направления формирования эффективной экологической стратегии строительных предприятий, направленных на расширение перечня экологических параметров строительной продукции (услуг); усовершенствование стратегического управления строительными отходами; обновление основных средств, технологий, задействованных в процессах экологизации предприятий отрасли, при эффективном внедрении которых станет возможным обеспечить экологический и экономический эффект функционирования строительных предприятий. Получил развитие понятийно-категориальный аппарат в части трактовки сущности категории «экологическая стратегия предприятия», классификация экологических стратегий предприятий строительной отрасли, систематизация показателей оценки стратегического управления

экологической деятельностью строительного предприятия. Совокупность характеристик представляет ценность для методического обеспечения практических целей оценки стратегического управления экологической деятельностью компании. Практическая апробация пройдена на строительных предприятиях, конференциях, в учебном процессе. Доказано, что использование теоретико-методических положений обеспечит одновременно экологический и экономический эффекты от функционирования строительных предприятий.

Ключевые слова: экологическая стратегия, строительное предприятие, строительная отрасль, окружающая среда, факторы, экологизация, экологически-экономические преимущества, негативное влияние.

SUMMARY

Shpatakova O. L. Formation of ecological strategy of development of the construction enterprise. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.04 – economics and management of the enterprises (on kinds of economic activity). – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2021.

The relevance of the research topic is justified by the need to develop effective strategic measures related not only to the passive resistance of construction companies to certain challenges, but also to the development ahead. In the dissertation the systematization of theoretical, methodical and empirical data, development of effective ways of formation of ecological strategy of the building enterprise is carried out. The theoretical and methodological approach to assessing the impact of construction companies on the environment is substantiated. The theoretical and methodological approach to assessing and forecasting the impact of factors on the results of the implementation of the environmental strategy of the construction company is presented. The list of estimation characteristics which give the chance to identify a level of development of ecological strategies of the building enterprises is defined. A comprehensive study of the state has been carried out, effective directions of formation of ecological strategy of enterprises of construction industry have been developed and substantiated. The conceptual and categorical apparatus has been developed in terms of interpretation of the essence of the category «environmental strategy of the enterprise», classification of environmental strategies of construction companies, systematization of indicators for assessing the strategic management of environmental activities of construction companies. Practical approbation was passed at construction enterprises, conferences, used in the educational process. It is proved that the use of theoretical and methodological provisions will provide both environmental and economic effects of the operation of construction companies.

Key words: ecological strategy, construction enterprise, construction branch, environment, factors, greening, ecological and economic advantages, negative impact.

ШПАТАКОВА ОКСАНА ЛЕОНІДІВНА

**ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ
БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 19.11.2021.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 4-11-2021АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008